

УДК 338.314.017:658.310.7

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИХ КОМБІНАТІВ КРИЗЬ ПРИЗМУ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

ШУРА Наталя Олександрівна

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування, публічного управління та адміністрування

БУРКОВА Людмила Анатоліївна

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування, публічного управління та адміністрування

ЖУКОВА Олена Вілоріївна

*магістрант кафедри обліку та оподаткування, публічного управління та адміністрування
ДВНЗ «Криворізький національний університет» Кривий Ріг
shuru2008@mail.ru*

Анотація. У статті розглянуто особливості діяльності гірничо-збагачувальних комбінатів у системі корпоративного управління. На цій основі сформовано уявлення про можливість ефективної реалізації принципів і методів корпоративного управління на гірничо-збагачувальних комбінатах. Сформовано основні шляхи покращення системи ефективності діяльності гірничо-збагачувальних підприємств корпоративного типу.

Аннотация. В статье рассмотрены особенности деятельности горно-обогатительных комбинатов в системе корпоративного управления. На этой основе сформировано представление о возможности эффективной реализации принципов и методов корпоративного управления на горно-обогатительных комбинатах. Сформированы основные пути улучшения системы эффективности деятельности горно-обогатительных предприятий корпоративного типа.

Ключові слова. *Ефективність, управління, менеджмент, система управління, корпоративне управління, гірничо-збагачувальний комбінат.*

Ключевые слова. *Эффективность, управление, менеджмент, система управления, корпоративное управление, горно-обогатительный комбинат.*

Постановка проблеми. Ефективне ведення бізнес-процесів і раціональне управління персоналом (об'єктивна оцінка результатів діяльності, зростання мотивації персоналу до продуктивної праці тощо) здатні мобілізувати величезний резерв підвищення ефективності діяльності підприємств. Не виключенням є і вітчизняні гірничо-збагачувальні підприємства, які сьогодні є промисловими гігантами, даючи левову частку сировинної продукції підприємств гірничо-металургійного комплексу. Вирішувати вказані тактичні завдання доцільно в контексті вибраної бізнес-стратегії. Оскільки гірничо-збагачувальні комбінати (далі – ГЗК) є акціонерними товариствами з відповідною ієрархією управління, відповідно характер управління на них носить кор-

поративний характер та не може не позначатися на результатах такого управління.

За останні роки в західній науці сформовано декілька концепцій тих, що описують метод управління ефективністю компанії (СРМ, ВРМ, ЕРМ). І такі концепції досить вдало реалізуються на провідних корпораціях світу. Проте у вітчизняному бізнес-середовищі забезпечення ефективності діяльності корпорацій і її зростання є комплексним завданням, що постійно ускладнюється. Управління ускладнюється макроекономічною ситуацією в країні. Тому пошук дієвих систем управління ефективністю діяльності триває.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням ефективності діяльності підприємств

присвячено безліч праць науковців, зокрема, Р. Беннет, З. Коваль, Т. Кублікова, Г. Куденко, А. Куценко, І. Лепа, І. Маркіна, Г. Осовська, М. Панов, В. Пастухова, О. Полінський, О. Рац, А. Шеремет. Проте вказані науковці зосереджують увагу в основному на загальних питаннях управління ефективністю, інколи на галузевих особливостях такого управління. І практично не приділяється увага дослідженню системи управління ефективністю діяльності на підприємствах різних організаційно-правових форм ведення бізнесу, зокрема, корпорацій. Отже, недостатньо уваги приділено формуванню системи управління їх діяльністю, особливо з використанням галузевої спрямованості ведення бізнесу.

Метою статті є доведення важливості формування дієвої системи управління ефективністю діяльності ГЗК, виходячи із особливостей функціонування системи корпоративного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досліджуючи питання управління ефективністю діяльності, можемо відмітити відсутність єдності думок науковців в цьому напрямку. При цьому аналіз наукових праць [1-10] дозволив сформулювати уявлення про ефективність діяльності як інтегровану економічну категорію, яка відображає виробничо-господарські відносини з приводу економії витрат уречевленої та живої праці та отримання кінцевого позитивного результату діяльності. Відповідно, економічний зміст ефективності полягає у забезпеченні та постійному збільшенні результату (ефекту) з одиниці витрат діяльності підприємства.

У процесі дослідження ефективності діяльності гірничо-збагачувальних комбінатів наша увага була приділена ГЗК Криворізького залізничного басейну, одним з яких є ПАТ «Центральний ГЗК». Підприємство є акціонерним товариством та згідно Закону України «Про акціонерні товариства» застосовує у своїй діяльності принципи корпоративного управління. Вищим органом управління ПАТ «Центральний ГЗК» є загальні збори, які проводяться за умови наявності кворуму, тобто реєстрації для участі у них акціонерів, що сукупно є власниками не менш як 60 відсотків.

На акціонерних товариствах із кількістю акціонерів більше 10 осіб обов'язковим є створення наглядової ради, яка здійснює захист прав акціонерів та контролює і регулює діяльність виконавчого органу. Тому на ПАТ «Центральний ГЗК» створена наглядова рада. Ефективна діяльність наглядової ради є одним із критеріїв якісного корпоративного управління.

Рішенням чергових загальних зборів від 12.04.2007 р. на ПАТ «Центральний ГЗК» було відкликано склад наглядової ради у кількості 4 осіб та обрано одного члена – юридичну особу ТОВ «Метінвест Холдинг». Наявність одного члена наглядової ради не гарантує забезпечення реалізації та захисту прав міноритарних акціонерів. В якості узагальнюючих показників оцінки ефективності діяльності підприємства зазвичай застосовуються показники рентабельності.

Динаміка показників рентабельності ПАТ «Центральний ГЗК» наведена в таблиці 1 та на рисунку 1.

Таблиця 1

Динаміка показників рентабельності на ПАТ «Центральний ГЗК» у 2012-2015рр., %

Показники	2012р.	2013р.	2014р.	2015р.
Рентабельність продукції	68,66	93,31	18,25	57,11
Рентабельність продажів	15,6	27,71	12,29	10,53
Рентабельність активів (капіталу)	10,2	20,01	11,73	9,26
Рентабельність власного капіталу	22,2	23,43	13,91	10,98
Рентабельність позикового капіталу	20,15	142,8	74,84	59,26
Рентабельність необоротних активів	17,51	28,34	40,40	30,25
Рентабельність оборотних активів	24,89	69,1	16,52	13,36

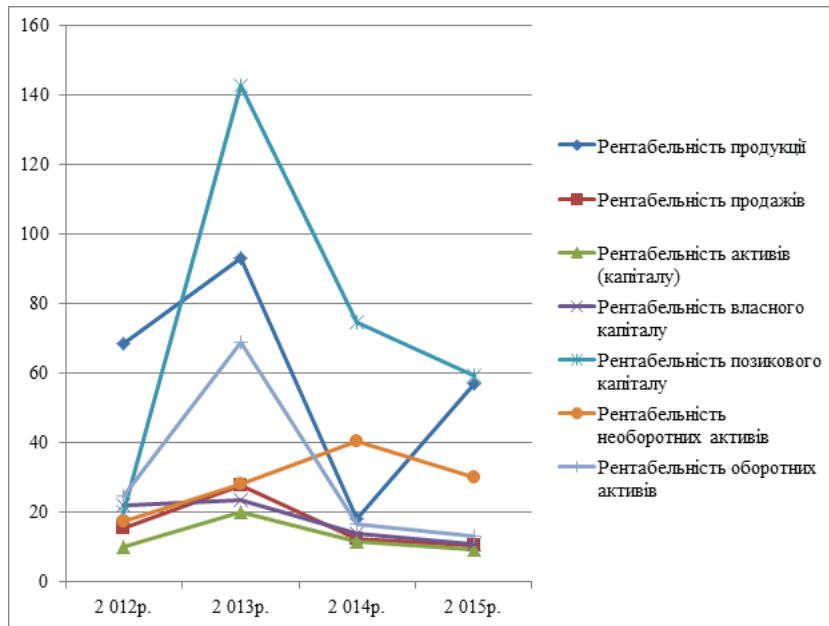

Рис. 1. Динаміка показників рентабельності ПАТ «центральный ГЗК»

Рентабельність продукції, яка показує відношення валового прибутку до собівартості у відсотковому вираженні, в 2013 році показує істотне покращення і зростання показника з 68,66 до 93,31%. В 2014 році даний показник зменшився аж до рівня 18,25%. Але у 2015 році він знову виїс до 57,11%.

Отже, динаміка даного показника є суперечливою із загальною тенденцією до зменшення, оскільки величина рентабельності 2015 року менша за її величину 2012 року.

Схожа динаміка і у показника рентабельності продажів, з тією різницею, що у 2015 році продовжилась негативна тенденція до її зменшення. Якщо у 2012 році значення показника становило 15,6%, у 2013 році виросло до 27,71%, то в 2014 і 2015 роках – поступово зменшувалось до 12,29% і 10,53%.

Рентабельність активів (капіталу) на підприємстві свідчить, що в 2012 році на кожен гривню вкладених активів припадало 0,10 грн. чистого фінансового результату, в 2013 році – 0,20грн., в 2014 році – 0,12грн., а в 2015 році – 0,09грн. Величина прибутковості є порівняно невисокою тобто ситуація з прибутковістю активів на підприємстві задовільна.

Більш високі значення спостерігаємо по рентабельності власного капіталу підприємства. В 2012 році вона становить 22,2%, залишається порівняно високою, в 2013 році знову зростає до

23,43%, в 2014 році знову зменшується до 13,91% і в 2015 році – ще до рівня 10,98%.

Якщо порівнювати рентабельність власного капіталу з рентабельністю позикового, то в 2013 році спостерігаємо істотне зростання останньої з 20,15% до 142,8%, що в основному пов'язане зі зміною структури капіталу в цьому році в бік зростання частки власного капіталу. Але в 2014 році даний показник також зменшився (на 67,96%), а в 2015 році – ще на 15,58%.

Рентабельність необоротних активів в 2013 році виросла на 10,83%, а в 2014 році ще на 12,06%. В той же час у 2015 році – зменшилась до 30,25%. В цілому за період відбулося покращення рентабельності необоротних активів, що свідчить про покращення ефективності використання даного виду активів на досліджуваному підприємстві.

Рентабельність оборотних активів в 2013 році покращується на 44,21%, в 2014 році знову зменшується на 52,58%, а в 2015 році – ще на 3,16%, що може вважатися тенденцією до погіршення ефективності використання оборотних активів.

Таким чином, проаналізовані показники рентабельності по своїй більшості мають суперечливу тенденцію до покращення в 2013 році, а потім суттєвого погіршення в 2014 році і незначного погіршення у 2015 році.

Проведений аналіз показників рентабельності ПАТ «Центральний ГЗК» довів недостатньо високий рівень розвитку системи управління

ефективністю діяльності як підприємства корпоративного сектору економіки.

Відповідно, в процесі ефективного управління діяльністю ПАТ «Центральний ГЗК» в системі корпоративного управління рекомендується внутрішньокорпоративні відносини розвивати за трьома напрямками:

- формування корпоративних відносин як управлінської свідомості органів управління акціонерним товариством;
- перегляд існуючої форми взаємодії органів управління акціонерним товариством;
- створення центрів відповідальності як суб'єктів управління окремими стратегічними напрямками діяльності товариства.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальшого розвитку в цьому напрямі. Таким чином, нами сформовано три стратегічні орієнтири у напрямку покращення системи

управління ефективністю діяльності пгирничозбагачувальних підприємств корпоративного типу. Визначальну роль у забезпеченні економічної ефективності ПАТ «Центральний ГЗК» відведено нами дієвому використанню економічних методів управління. При цьому організація управління має передбачати: використання основоположних принципів корпоративного управління; дотримання всіх вимог до формування органів корпоративного управління, що висуваються сучасними умовами ринку; розуміння концепцій корпоративного управління; адекватне застосування і використання механізмів корпоративного управління; підготовка кадрів апарату корпоративного управління та постійне підвищення їх кваліфікації; прогнозування і контроль результативності всіх заходів у системі корпоративного управління.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз / Київський національний економічний ун-т / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2005. – 292 с.
2. Гончарук А. Г. Методические основы оценки и управление эффективностью производства: Монография / А.Г. Гончарук. – Одесса: Астропринт, 2008. – 288 с.
3. Жовнович Р. І. Планування діяльності підприємства як метод менеджменту / Р.І. Жовнович // *Фінанси України*. – 2007. – № 1. – С. 19–24.
4. Измайлова К. Обґрунтування економічних рішень щодо підвищення ефективності проектів на передінвестиційній стадії / К. Измайлова // *Економіка України*. – 2011. – №10. – С.79–87.
5. Керанчук Т. Л. Концепція вартісно-орієнтованого управління підприємством та можливості її адаптації в Україні / Т.Л. Керанчук // *Фінанси України*. – 2011. – №7. – С.104–114.
6. Куценко А. В. Механізм управління ефективністю діяльності системи як необхідність для досягнення її цілі / А. В. Куценко // *Економіка: проблеми теорії та практики*. – 2006. – № 212. – С. 147-154.
7. Олексюк О. І. Економіка результативності діяльності підприємства: монографія / О. І. Олексюк. – К.: КНЕУ, 2008. – 362с.
8. Онищенко С. В. Принципи та основні критерії побудови ефективної системи менеджменту на підприємстві / С.В. Онищенко // *Економіка: проблеми теорії та практики*. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2006. – Вип. 156. – С. 120–126.
9. Петровці М. М. Ефективність діяльності підприємств-природокористувачів (за матеріалами підприємств Закарпатської області): автореф. дис.на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / М. М. Петровці. – Ужгород, 2004. – 20 с.
10. Рац О. М. Визначення сутності поняття «ефективність функціонування підприємства» / О. М. Рац // *Економічний простір: зб. наук. праць*. – 2008. – №15. – С.275–285.